

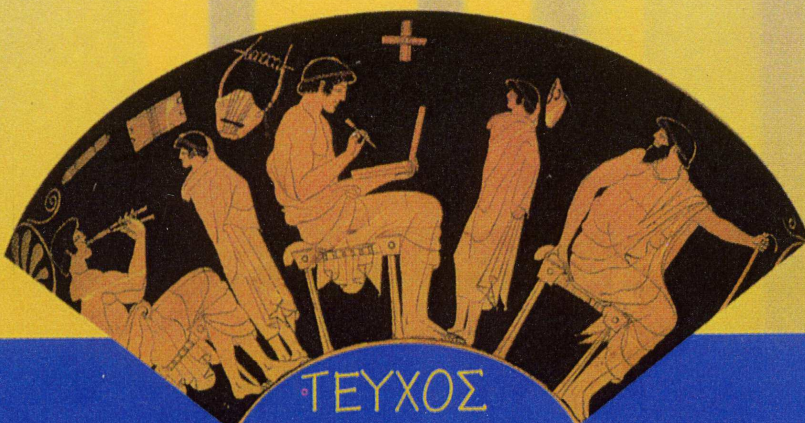
Τα Εκπαιδευτικά

ΟΡΓΑΝΟ
ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ
ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

τριμηνιαίο περιοδικό εκπαιδευτικού
και κοινωνικού προβληματισμού

Θ. Πυλαρινός
Μ. Παπαδάκης
Α. Δανιήλ
Α. Γεωργιάδου
Μ. Γρυντάκης
Μ. Στεργιούλης
J. de Romilly (μτφρ. Α. Αγγ. Στέφος)
Κ. Καρακαλπάκης-Καρράς
Δ. Τσαρδάκης
Ν. Φασατάκης
Μ. Σακελλαρίου
Π. Αγγελίδου
Κ. Κολλιοπούλου

Μ. Κατσαμάγκου
Μ. Γεωργιάδη
Η. Μιχάλης
Α. Μαράς
Στρ. Μαϊστρέλλης
Μ. Καλογιαννάκης
Α. Ασημακοπούλου
Σ. Μπαλτά
Μ. Κασκαντάμη
Κ. Νικολοπούλου
Ζ. Σπανάκου
Ι. Ευμορφόπουλος

ΤΕΥΧΟΣ
67 68

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2003

Τα πλεονεκτήματα του

νέου εκπαιδευτικού συστήματος

Από τα πλέον δημοφιλή θέματα στις συζητήσεις μεταξύ των φοιτητών που εισήχθησαν στα πανεπιστημιακά τμήματα της χώρας τα τελευταία δύο χρόνια είναι η σύγκριση του παλαιού συστήματος εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (των δεσμών) με το νέο σύστημα (των κατευθύνσεων). Καθένας υποστηρίζει συνήθως πως καλύτερο είναι το σύστημα με το οποίο εκείνος ολοκλήρωσε τις λυκειακές του σπουδές και πέρασε στις πανεπιστημιακές. Το νέο σύστημα εισαγωγής στο ξεκίνημά του γνώρισε τρομακτικές αντιδράσεις (καταλήψεις, πορείες, απεργίες), ενώ στην πορεία κάποιες από τις ρυθμίσεις του τροποποιήθηκαν αρκετές φορές. Σε γενικές γραμμές θα μπορούσε κανείς να πει πως το νέο αυτό σύστημα βελτίωσε πολλές από τις αδυναμίες εκείνου των δεσμών, χωρίς ωστόσο να στερείται και αυτό προβλημάτων κυρίως στην εφαρμογή του.

Η κυριότερη αλλαγή την οποία έφερε το νέο σύστημα ήταν στη βαρύτητα που έδωσε στο σύνολο των μαθημάτων που διδάσκονται στο λύκειο. Όπως είναι γνωστό, με το σύστημα των δεσμών για την εισαγωγή στο πανεπιστήμιο υπολογίζονταν μόνον τέσσερα μαθήματα, εκείνα της ανάλογης δέσμης. Το αποτέλεσμα ήταν οι μαθητές να μη ρίχνουν ιδιαίτερο βάρος στα υπόλοιπα μαθήματα και συχνά να μη λαμβάνουν καν τις στοιχειώδεις γνώσεις από αυτά. Για παράδειγμα, κάποιος που αποφάσιζε να ακολουθήσει την α΄ ή τη β΄ δέσμη είχε την ευχέρεια να αδιαφορεί για τα Αρχαία Ελληνικά που διδάσκονταν τότε από την Α΄ λυκείου. Αντίστοιχα ένας μαθητής της γ΄ δέσμης μπορούσε να εισαχθεί με υψηλούς βαθμούς σε κάποιο τμήμα του πανεπιστημίου έχοντας ελάχιστες γνώσεις μαθηματικών και φυσικής. Με το νέο σύστημα όλα τα μαθήματα γίνονται πανελλαδικώς εξεταζόμενα και αποκτούν την ίδια βαρύτητα (ελαφρώς αυξημένη σε δύο από αυτά). Έτσι, οι μαθητές, για να καταφέρουν να συγκεντρώσουν έναν ικανοποιητικό αριθμό μορίων, πρέπει να έχουν τόσο γνώσεις αρχαίων και νέων ελληνικών όσο και μαθηματικών, φυσικής, ιστορίας κτλ. Με αυτό τον τρόπο αποκτούν μια ευρύτερη και σφαιρική μόρφωση, βάζοντας τα θεμέλια της γνώσης για την κατάρτισή τους σε συγκεκριμένο αντικείμενο στο επόμενο επίπεδο της εκπαίδευσης.

Μια ακόμη καινοτομία, σχετική με όσα προαναφέρθηκαν, αφορά τον υπολογισμό του προφορικού βαθμού στο συνολικό βαθμό που εξάγεται για την εισαγωγή στα ΑΕΙ και ΤΕΙ. Ενώ δηλαδή με το παλαιό σύστημα η εισαγωγή γινόταν μόνο με το

γραπτό βαθμό στα τέσσερα μαθήματα, τώρα πια ο βαθμός των τετραμήνων συνυπολογίζεται (με όποιες αλλαγές στη βαρύτητά του έγιναν στην πορεία). Όπως εύκολα καταλαβαίνει κανείς, από την αλλαγή αυτή ενισχύεται σημαντικά ο ρόλος του σχολείου και των καθηγητών. Οι μαθητές δηλαδή είναι υποχρεωμένοι να δίνουν σημασία τόσο στην επίδοση όσο και στη συμπεριφορά και συγκέντρωσή τους σε όλα τα μαθήματα που διδάσκονται. Είναι δε γεγονός ότι στις τάξεις του λυκείου, όπου διδάσκονται τόσο πανελλαδικώς όσο και ενδοσχολικώς εξεταζόμενα μαθήματα (όπου ο βαθμός στα δεύτερα δε «μετρά για το πανεπιστήμιο») η διαφορά ενδιαφέροντος και συμμόρφωσης είναι τεράστια.

Εξαιρετικά σημαντικό στοιχείο της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης είναι ο αυξημένος αριθμός μαθημάτων, που επηρεάζουν την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και για έναν επιπλέον λόγο πέραν των όσων σημειώθηκαν παραπάνω. Όταν η επιτυχία των υποψηφίων κρινόταν από την γραπτή δοκιμασία στα τέσσερα μαθήματα της δέσμης, το βάρος και η κρισιμότητα καθενός από αυτά αυξάνονταν σημαντικά. Πιθανή αποτυχία σε ένα από τα μαθήματα κατά κανόνα επέφερε και συνολική αποτυχία στην επίτευξη του τελικού στόχου, της εισόδου στα πανεπιστημιακά ιδρύματα, ή τουλάχιστον άφηνε πολύ μικρά περιθώρια απωλειών στα υπόλοιπα μαθήματα. Το γεγονός αυτό ήταν επόμενο να φορτώνει τους υποψηφίους με άγχος, το οποίο συχνά τους ωθούσε σε υπερβολικές συμπεριφορές κατά την προετοιμασία τους αλλά και στη διάρκεια των εξετάσεων. Το νέο σύστημα ήρθε να βελτιώσει σε σημαντικό βαθμό αυτή την κατάσταση με τα 13-14 πανελλαδικώς εξεταζόμενα μαθήματα καταρχήν, τα οποία αργότερα μειώθηκαν σε 9.

Όπως αποδείχτηκε και στην πράξη, αποτυχία ή ατυχία κάποιου σε κάποιο μάθημα δεν επέφερε σημαντική μείωση στο συνολικό μέσο όρο, αφού εξομαλυνόταν τόσο από την προσμέτρηση του προφορικού βαθμού όσο και από το συμπηφισμό με τους βαθμούς των υπολοίπων μαθημάτων. Κατά συνέπεια, μειώθηκε ο φόβος των μαθητών για αποτυχία σε κάποιο μάθημα και οι εξετάσεις αντιμετωπίζονταν πλέον σαν μια συνεχής προσπάθεια όπου μετράει το τελικό και συνολικό αποτέλεσμα.

Η εφαρμογή του νέου εκπαιδευτικού συστήματος τα τρία πρώτα χρόνια έδωσε διέξοδο και σε μια ακόμη προβληματική κατάσταση που είχε δημιουργηθεί κατά τα τελευταία χρόνια ισχύος του συστήματος των δεσμών. Όπως όλοι θυμούνται, την περίοδο εκείνη τα θέματα των εξετάσεων με τα οποία έρχονταν αντιμέτωποι οι υποψήφιοι ήταν ιδιαίτερα αυξημένης δυσκολίας. Κοινή ήταν η πεποίθηση ότι η ύλη των σχολικών βιβλίων ούτε κατ' ελάχιστον δεν κάλυπτε τις απαιτήσεις των θεμάτων αυτών. Συνέπεια του γεγονότος αυτού ήταν οι μαθητές να καταφεύγουν στα φρο-

ντιστήρια, θεωρώντας τήν εκεί προετοιμασία τους μοναδική οδό για την επιτυχία στις εξετάσεις. Παρ' όλα αυτά, όσο σκληρά και αν είχε εργαστεί κανείς κατά τη διάρκεια αυτής της προετοιμασίας, δεν μπορούσε ποτέ να είναι σίγουρος ότι στις εξετάσεις θα είναι σε θέση να ανταποκριθεί στα συχνά εξεζητημένα θέματα. Η πολιτική αυτή όμως σε σχέση με το επίπεδο δυσκολίας των θεμάτων άλλαξε σημαντικά με το νέο εκπαιδευτικό σύστημα. Τα θέματα είναι τώρα πολύ περισσότερο προσिता στο επίπεδο των γνώσεων των μαθητών και στο περιεχόμενο των διδακτικών βιβλίων. Αυτό υπαγορεύεται βεβαίως και από το μεγάλο αριθμό των εξεταζομένων μαθημάτων που καθιστά ανέφικτη την εμβάθυνση σε καθένα από αυτά, όπως γινόταν με τα μαθήματα των δεσμών. Έτσι, τώρα πλέον οι μαθητές είναι σε θέση να επιτυγχάνουν υψηλές επιδόσεις και σε μαθήματα για τα οποία δεν προετοιμάζονται στα φροντιστήρια. Επιπλέον και η ίδια η προετοιμασία τους στα φροντιστήρια δεν ξεφεύγει και πολύ από τα επίπεδα του σχολικού μαθήματος, καθόσον τα θέματα των εξετάσεων (εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων) είναι σχετικώς βατά, με στόχο να εξετάσουν συνολικά την ύλη αλλά και να ελέγξουν την κρίση των μαθητών. Συμπερασματικά, με το νέο σύστημα επιβραβεύεται η προσπάθεια κάθε μαθητή, αφού είναι αδύνατο ένας καλά προετοιμασμένος μαθητής να μην είναι σε θέση να απαντήσει στα περισσότερα από τα θέματα.

Ανάλογης σημασίας είναι και οι ρυθμίσεις που έχουν να κάνουν με την επιλογή των σχολών προτίμησης των μαθητών κατά τη διαδικασία συμπλήρωσης του μηχανογραφικού τους δελτίου. Οι κυριότερες από αυτές είναι η δημιουργία των πέντε επιστημονικών πεδίων και η δυνατότητα επιλογής σχολών από δύο πεδία, καθώς επίσης και η έναρξη της διαδικασίας μετά την έκδοση των τελικών αποτελεσμάτων.

Με το σύστημα των δεσμών, το μηχανογραφικό κατετίθετο αρκετά πριν αρχίσουν οι πανελλήνιες εξετάσεις. Οι μαθητές, μη γνωρίζοντας ποιες θα ήταν οι επιδόσεις τους, υιοθετούσαν μια σειρά προτιμήσεων σχολών, προσαρμοσμένη όχι τόσο στις προσωπικές τους ανάγκες και δυνατότητες όσο στις γενικά διαμορφωμένες αντιλήψεις για την ιεραρχία αξίας των διαφόρων σχολών και τμημάτων. Έτσι, ήταν συχνό το φαινόμενο να καταλήγουν να επιτυγχάνουν σε σχολές που δεν τους προσέφεραν καμιά ικανοποίηση. Αντίθετα, το σύστημα των κατευθύνσεων και επιστημονικών πεδίων, εκτός του ότι τους δίνει μεγαλύτερο εύρος επιλογών (λόγω της επιλογής από δύο πεδία-κατηγορίες σχολών), τους επιτρέπει και να επιλέξουν τις σχολές τους με περισσότερο ορθολογισμό, γνωρίζοντας πού μπορούν να κινηθούν με τη βαθμολογία που έχουν συγκεντρώσει.

Παρόλο που το νέο εκπαιδευτικό σύστημα επέφερε σημαντικές βελτιώσεις στη σχολική λειτουργία και στη διαδικασία εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, όπως αυτά που αναφέρθηκαν παραπάνω, κατά την εφαρμογή του ανέκυψαν ορισμένα προβλήματα και αδυναμίες. Αντίθετα με ότι θα ήταν λογικό, διογκώθηκε η καταφυγή των μαθητών στα φροντιστήρια, αφού η «έκθεση» περισσότερων μαθημάτων σε πανελλήνια εξέταση ενίσχυσε ιδιαίτερα το άγχος για αυτά. Επιπλέον μειώθηκε ο ελεύθερος χρόνος τους εξαιτίας της σοβαρότερης (σε σχέση με πριν) ενασχόλησής τους με όλα αυτά τα μαθήματα. Από τις πλέον αρνητικές συνέπειες του υπολογισμού των βαθμών τετραμήνου στον τελικό βαθμό ήταν η έκρηξη του ανταγωνισμού μέσα στα σχολεία. Οι μαθητές, μη βλέποντας πλέον ως ανταγωνιστές τους μόνο τους χιλιάδες συνυποψήφιους τους ανά την Ελλάδα, επικέντρωναν την προσοχή τους στους συμμαθητές τους μέσα στη σχολική αίθουσα με τους οποίους αισθάνονταν πως «μοιράζονταν» τους προφορικούς βαθμούς, ενώ συχνά στρέφονταν και εναντίον των καθηγητών τους, όταν θεωρούσαν ότι τους μεταχειρίζονταν αυστηρότερα από αντίστοιχους του ίδιου ή άλλων σχολείων. Μια ακόμη αδυναμία του συστήματος βαθμολόγησης των γραπτών ήταν ότι κλήθηκε να βαθμολογήσει πληθώρα καθηγητών (λόγω του μεγάλου αριθμού των γραπτών προς διόρθωση, για δύο μάλιστα τάξεις του λυκείου) που συχνά δεν είχαν την απαιτούμενη εμπειρία, ενώ, δεδομένου και του μεγάλου όγκου εργασίας που αναλογούσε σε καθέναν, αποδείχτηκε ότι υπήρξε μεγάλη προχειρότητα στην όλη διαδικασία. Τελιώνοντας θα πρέπει να αναφερθεί ένα ζήτημα ιδιαίτερα σημαντικό: Αναφέρθηκε προηγουμένως πως από κάθε κατεύθυνση οι μαθητές είχαν διεξόδους προς μεγάλη ποικιλία από σχολές. Σε πολλές περιπτώσεις, ωστόσο, όταν άρχισαν οι σπουδές των φοιτητών που πέτυχαν στα ΑΕΙ με το νέο σύστημα, θεωρήθηκαν αυτονόητες από τους πανεπιστημιακούς γνώσεις που εκείνοι δεν είχαν ποτέ αποκτήσει στο σχολείο (όπως γνώσεις μαθηματικών από μαθητές της θεωρητικής κτλ.). Κρίνεται λοιπόν απαραίτητο να υπάρξει συντονισμός μεταξύ τριτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, για να εξαλειφθούν οι κραδασμοί από την κατάργηση των δεσμών και της σχετικά ξεκάθαρης κατάστασης που αυτές αντιπροσώπευαν.

Συνοψίζοντας, θα μπορούσαμε να πούμε πως το ισοζύγιο είναι μάλλον θετικό για το νέο εκπαιδευτικό σύστημα που εισήχθη στα λύκεια της χώρας την τελευταία πενταετία. Παρά την ευρεία αμφισβήτησή του, η οποία σε πολλά σημεία της είχε ισχυρή βάση, έφερε νέες πρακτικές στη σχολική πραγματικότητα και έδωσε λύση σε αρκετά από τα προβλήματα του προηγούμενου συστήματος, εκείνου των δεσμών. Αν ωστόσο με ρωτούσε κάποιος για τη μεταρρύθμιση στην παιδεία που ξε-

κίνησε πριν από πέντε χρόνια, θα απαντούσα πως όσα περιγράφονται παραπάνω είναι ουσιαστικά διορθωτικές παρεμβάσεις στη δομή και λειτουργία του λυκείου και των εισαγωγικών εξετάσεων. Η πραγματική μεταρρύθμιση, που ξεκινά όχι από την κορυφή αλλά από τη βάση, είναι η ίδρυση των πρώτων ολοήμερων σχολείων. Όταν ολοκληρωθεί αυτό το πρόγραμμα με τη μετατροπή όλων των σχολείων σε ολοήμερα, το σύστημα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θα είναι έτοιμο για την ουσιαστική μετατροπή του σε ένα σύστημα που θα δίνει βάρος όχι στη στείρα γνώση αλλά στην αξιοποίηση και διαχείριση της γνώσης. Όχι στην εξουθένωση των μαθητών από τη σχολική διαδικασία (όπως συμβαίνει σήμερα), αλλά στη δημιουργική αξιοποίηση τόσο της συμμετοχής τους στην εκπαίδευση όσο και του ελεύθερου χρόνου τους και των ευκαιριών για άλλες δραστηριότητες.

*Ιωάννης Ευμορφόπουλος
(φοιτητής του τμήματος Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας
του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών)*